

## POSTANOWIENIE

Dnia 18 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Demendecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Elżbieta Karska

SSN Mirosław Sadowski

w sprawie ze skargi K. Z.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki  
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu w sprawie o sygn.  
I ACa 1699/22

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw  
Publicznych w dniu 18 grudnia 2024 r.:

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu w sprawie o sygn. I ACa 1699/22 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. przyznaje K. Z. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Poznaniu sumę pieniężną w wysokości 2500 (dwa tysiące pięćset) zł za okres od 12 listopada 2020 r. do 18 grudnia 2024 r.;**
- 3. nakazuje zwrócić ze Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Poznaniu na rzecz skarżącej kwotę 200 (dwustu) złotych uiszczoną tytułem opłaty od skargi;**
- 4. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Poznaniu na rzecz K. Z. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia jego doręczenia Skarbowi Państwa – Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów postępowania;**
- 5. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

Elżbieta Karska    Tomasz Demendecki    Mirosław Sadowski

## UZASADNIENIE

Pismem z 1 lipca 2024 r. pełnomocnik K. Z. (dalej: „skarżąca”) wniósł do Sądu Najwyższego za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki w sprawie o sygn. I ACa 1699/22 żądając:

1. stwierdzenia przewlekłości postępowania w sprawie toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu, sygn. I ACa 1699/22;
2. zasądzenia od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, na rzecz skarżącej kwoty 10 000 zł;
3. zasądzenia od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, na rzecz skarżącej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skargi skarżąca wskazała, że 25 listopada 2022 r. nastąpił pierwotny wpływ apelacji do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu (sygn. I ACa 1699/22). Doręczenie odpisu apelacji zostało zarządzone 11 stycznia 2023 r. W wykonaniu zobowiązania pełnomocnik skarżącej wniósł 31 stycznia 2023 r. odpowiedź na apelację. Od tego momentu w sprawie nic się nie wydarzyło, w szczególności nie wyznaczono terminu rozprawy apelacyjnej. Sąd przez półtora roku nie podejmował żadnych czynności, co doprowadziło do nieuzasadnionego przedłużenia się postępowania. Do dnia sporządzenia tej skargi w przedmiotowej sprawie nie zostały podjęte przez Sąd jakiegokolwiek czynności zmierzające do wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej. Biorąc pod uwagę aktualny stan sprawy – od dnia ostatniej czynności upłynęło przeszło 17 miesięcy nieuzasadnionej zwłoki.

Uzasadniając wysokość żądanej kwoty skarżąca wskazała po pierwsze – znaczny upływ czasu, a po drugie – wagę przedmiotu postępowania. Skoro Sąd w przeciągu przeszło 17 miesięcy nie nadał sprawie dalszego biegu, to niniejsze

działanie w jej ocenie należy uznać za rażąco przewlekłe. Biorąc pod uwagę fakt, że sprawa dotyczy kredytu skarżącej, a więc długoterminowego i wpływającego na jej sytuację materialną zobowiązania stwierdza ona, że kwota 10 000 zł stanowi słuszną i adekwatną kwotę rekompensaty za okres oczekiwania na podjęcie czynności przez Sąd, mając na uwadze także wartość przedmiotu sporu w postępowaniu przed Sądem I instancji.

W piśmie z 1 lipca 2024 r. (data prezentaty Sądu Najwyższego) Sądu Apelacyjnego w Poznaniu przedstawiono przebieg czynności w sprawie wskazując, że sprawa została skierowana na rozprawę gdyż taki wniosek zawarł pozwany w apelacji.

W dalszej kolejności podkreślono, że sędziowie orzekający w I Wydziale Cywilnym i Własności Intelektualnej Sądu Apelacyjnego w Poznaniu są bardzo obciążeni pracą, a sytuacja ta jest wynikiem kilku istotnych okoliczności niezależnych od tutejszego Sądu. Na tą sytuację składa się gwałtowny wzrost wpływu spraw apelacyjnych, w szczególności spraw dotyczących kredytów frankowych. I tak w 2021 r. wpłynęło 206 spraw frankowych, w 2022 r. 997 spraw frankowych, w 2023 r. było to 2531 spraw frankowych, natomiast w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2024 r. wpłynęło aż 1399 tych spraw.

Jako kolejną okoliczność wskazano, nowelizację Kodeksu postępowania cywilnego gdzie z dniem 1 lipca 2023 r. wydziały odwoławcze przejęły rozpoznawanie zażaleń na postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia. W związku z tym w lipcu 2023 r. wpłynęły aż 574 sprawy zażaleniowe, podczas gdy w lipcu 2022 r. były to jedynie 34 sprawy zażaleniowe. Następnie zwrócono uwagę że z dniem 1 lipca 2023 r. oraz 28 września 2023 r. wprowadzone zostały dodatkowe kategorie zażaleń „poziomych” w sądach II instancji. Ostatnim argumentem podniesionym w piśmie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu a istotnym dla oceny sytuacji wydziału jest fakt, że od 1 lipca 2020 r. w Sądzie Apelacyjnym w Poznaniu w miejsce I Wydziału Cywilnego powstał I Wydział Cywilny i Własności Intelektualnej, jako jeden z dwóch odwoławczych wydziałów specjalistycznych w Polsce. To przedsięwzięcie związane jest z istotnym wzrostem bardzo skomplikowanych i wielowątkowych spraw z zakresu własności intelektualnej.

Na koniec podkreślono, że również sytuacja kadrowa wydziału obiektywnie nie pozwala na znaczne skrócenie czasu trwania postępowań i to niezależnie od wzorowych starań czynionych przez sędziów w tym zakresie. Na 22 stanowiska sędziowskie ogółem nieobsadzonych jest aż 6 stanowisk sędziowskich, co stanowi 27% ogółu przyznanych etatów w pionie cywilnym tutejszego sądu.

Zwrócono także uwagę, że zgodnie z § 79 ust. 1 Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 18 czerwca 2019 roku Regulamin urzędowania sądów powszechnych (dalej: „Regulamin”) sprawy apelacyjne wyznaczane są na rozprawy według kolejności ich wpływu do danego referatu, za wyjątkiem spraw pilnych w rozumieniu § 2 pkt 5 Regulaminu, do których nie zalicza się apelacyjnych spraw frankowych.

Natomiast w celu racjonalnego wykorzystania czasu sesyjnego oraz jedynej sali rozpraw w I Wydziale Cywilnym i Własności Intelektualnej, zarządzenia o wyznaczeniu terminu rozprawy wydawane są z 2 miesięcznym wyprzedzeniem. Aktualnie na terminy we wrześniu 2024 r. wyznaczane są sprawy, które wpłynęły do sądu na początku III kwartału 2022 r. Mając na względzie wielkość referatu sędziego sprawozdawcy można przyjąć, że zarządzenie o wyznaczeniu rozprawy w sprawie I ACa 1699/22 może zostać wydane w IV kwartale 2024 r. na termin rozprawy na przełomie 2024/2025 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedmiotem postępowania wywołanego skargą na przewlekłość jest badanie, czy doszło do naruszenia przysługującego skarżącemu prawa do sądu przez przewlekłe prowadzenie postępowania w sprawie od chwili jego wszczęcia do prawomocnego zakończenia. Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r., o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”), została wprowadzona w celu zapewnienia przestrzegania prawa każdego obywatela do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, które zostało naruszone na skutek działania lub bezczynności sądu (art. 1 ust. 1

ustawy o skardze na przewlekłość postępowania). Środkiem do realizacji tego celu jest przysługujące obywatelowi prawo do wniesienia skargi o stwierdzenie naruszenia jego prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki.

Stwierdzenie, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, zależy w szczególności od oceny terminowości i prawidłowości podjętych czynności przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. W ocenie tej uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania, od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej złożoności, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania (art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania). W przyjętym rozwiązaniu prawnym nie chodzi zatem wyłącznie o samą szybkość postępowania rozumianą jako wartość samą w sobie, ale także o uwzględnienie istoty treści tego prawa wyrażającej się w prawie do rzetelnego procesu, który nakłada na państwa obowiązek zorganizowania systemu prawnego w sposób pozwalający sądom spełnić wszystkie wynikające z niego warunki, łącznie z rozpatrzeniem sprawy w rozsądnym terminie.

Prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki zostało wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP obok prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm., dalej: „EKPCz”). Również kryteria oceny wskazane w ustawie korespondują z tymi, które uwzględnia Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: „ETPCz”) w sprawach ze skarg o naruszenie art. 6 EKPCz w przedmiotowym zakresie.

Przy ocenie, czy długość postępowania w konkretnej sprawie była „rozsądna” w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPCz, Trybunał wielokrotnie wskazywał na stopień skomplikowania sprawy, zachowanie organów właściwych do jej rozpatrzenia, zachowanie skarżącego oraz znaczenie sprawy dla niego. Ponadto przedmiotem oceny była przede wszystkim całość postępowania,

która zależy także od staranności stron i podejmowanych przez nie działań dla przyspieszenia postępowania. Strona ma nie tylko powstrzymać się od składania wniosków i odwołań przedłużających rozpatrywanie sprawy, ale również podejmować kroki umożliwiające jej sprawniejsze prowadzenie. Te właśnie kryteria oraz w szczególności okoliczności konkretnej sprawy są elementami oceny, przy czym jak wskazywano w orzecznictwie Trybunału, tylko niektóre kategorie spraw ze względu na swoją naturę wymagały wyjątkowej pilności rozstrzygnięć.

Pojęcie przewlekłości postępowania, również na gruncie polskiego prawa, nie jest bezpośrednio zależne od długości toczącego się procesu i okresu oczekiwania na termin rozstrzygnięcia. W ocenie Sądu Najwyższego nie można dokonywać ocen wyłącznie przez pryzmat czasu, jaki upłynął od momentu wniesienia pozwu do momentu wydania prawomocnego rozstrzygnięcia. Przyjmuje się, że przewlekłość jest pojęciem odnoszącym się do konkretnego zdarzenia, które po wnikliwej analizie należałoby uznać za nadmiernie rozciągnięte w czasie i niezasadnie przedłużające się. Co do zasady więc przewlekłość jest pojęciem względnym i zawsze musi być odnoszona do konkretnych realiów sprawy i przyjętego trybu postępowania. Należy także nadmienić, że w orzecznictwie wskazuje się, że jedynie nadmierne odstępstwa od czasu koniecznego do wykonania określonych czynności sądowych, prac i procedur mogą być uznawane za tworzące stan nieuzasadnionej zwłoki (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 lipca 2017 r., III SPP 33/17).

Zgodnie z dominującym poglądem wyrażanym wielokrotnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, za przejaw naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki uważa się wielomiesięczną (co najmniej roczną) bezczynność sądu polegającą na przykład na niewyznaczaniu rozprawy, także rozprawy apelacyjnej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 9 stycznia 2018 r., III SPP 56/17; 22 marca 2017 r., III SPP 7/17; 12 maja 2005 r., III SPP 96/05, OSNP 2005, nr 23, poz. 384; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 120; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06, OSNP 2007, nr 7-8, poz. 121; 14 marca 2007 r., III SPP 3/07), oczywiście jeśli nie zachodzą okoliczności usprawiedliwiające opóźnienie.

Z analizy przedstawionych dokumentów wynika, że od czasu doręczenia akt wraz z apelacją pozwanego Banku do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, tj. od 25 listopada 2022 r. do dnia rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi w dniu 18 grudnia 2024 r. upłynęło przeszło 24 miesiące. Po wpływie akt czynności w Sądzie Apelacyjnym obejmowały wylosowanie sędziego referenta 1 grudnia 2022 r., wydania zarządzenia obejmującego kontrolę formalną wniesionej sprawy apelacyjnej. W dniu 21 grudnia 2022 r. wydano zarządzenie o wezwaniu pełnomocnika pozwanego do usunięcia braku formalnego apelacji poprzez wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia w terminie 7 dni pod rygorem odrzucenia apelacji. Pełnomocnik pozwanego uzupełnił brak apelacji 4 stycznia 2023 r. Kolejno zarządzeniem z 9 stycznia 2023 r. zarządzono doręczenie pełnomocnikowi skarżącej odpisu apelacji, odnotowano skierowanie sprawy na rozprawę i zarządzono jej odłożenie jej do spraw oczekujących na wyznaczenie terminu. W dniu 31 marca 2023 r. wpłynęła odpowiedź skarżącej na apelację. W dniu 28 grudnia 2023 r. pełnomocnik skarżącej poinformował Sąd o zmianie adresu. W dniu 13 czerwca 2024 r. skarżąca za pośrednictwem poczty elektronicznej wniosła, o wyznaczenie terminu rozprawy podkreślając, że „Dziś mijają 24 miesiące od wyroku w pierwszej instancji. Wydatki związane z ratami kredytu, które regularnie płace przez ostatnie lata jest dla mnie bardzo obciążające”. Pismem z 2 lipca 2024 r. Sąd Apelacyjny przedstawił sytuację kadrową wydziału oraz poinformował skarżącą, że „sprawa będzie mogła zostać wyznaczona na termin na przełomie 2024 i 2025 roku”.

Wobec powyżej przedstawionych czynności w sprawie stanowiącej przedmiot rozpoznawanej skargi należy stwierdzić, że Sąd Apelacyjny w Poznaniu podejmował czynności zmierzające do rozpoznania tej sprawy jednak ze znacznymi przerwami a w konsekwencji nie rozpoznał jej prawomocnie do dnia rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy tj. do 18 grudnia 2024 r.

Taki stan sprawy nie był spowodowany działaniami podejmowanymi przez strony postępowania w tym przez skarżącą. Sąd Najwyższy natomiast zwrócił uwagę, że już 13 czerwca 2024 r. skarżąca wnioskowała o wyznaczenie terminu rozprawy wskazując okoliczność ponoszenia wydatków związanych z ratami kredytu, które regularnie płaci, a które są dla niej obciążające.

Prowadzi to zatem do wniosku, że w sprawie I ACa 1699/22 toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w Poznaniu doszło do nieuzasadnionej zwłoki w rozpoznaniu sprawy w przedstawionym wyżej znaczeniu.

Należy zauważyć, że przedmiotowa skarga związana jest z jednym z istotnych dla człowieka praw do rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, a więc nie może zniknąć z pola widzenia konieczność przestrzegania konstytucyjnych i europejskich standardów w tym względzie. Europejski Trybunał Praw Człowieka niejednokrotnie wskazywał, że organy orzekające powinny uwzględniać również czynniki leżące poza sądem, a wynikające z zaniedbań systemowych państwa w tym zakresie. Sam fakt braku winy sędziego w sprawnym rozpoznawaniu sprawy czy też sytuacja kadrowa w wydziale nie powinien mieć decydującego znaczenia. Dla strony, czy też uczestnika postępowania nie ma bowiem znaczenia, gdzie tkwi źródło przewlekłości postępowania: czy w zaniedbaniach i opieszałości sądu, przepracowaniu czy objętości referatu sędziego, czy też w państwie, które nie przyjęło odpowiednich rozwiązań w celu zapobieżenia systemowej przewlekłości postępowań. Zła organizacja wymiaru sprawiedliwości, brak odpowiedniego budżetu czy też zbyt duża ilość spraw przypadająca na jednego sędziego nie powinny obciążać uczestników postępowania. Prawem strony każdego postępowania jest bowiem zgodnie z art. 6 EKPCz, aby odbyło się ono w rozsądnym terminie (zob. M. Mrowicki, *Przewlekłość postępowania i jej systemowy charakter w Polsce. Glosa do wyroku ETPC z 7 lipca 2015 r.*, nr: 72287/10, 13927/11 i 46187/11, LEX/el. 2016, s. 7).

Osobną kwestią jest natomiast ocena żądania skarżącej przyznania sumy pieniężnej tytułem zadośćuczynienia za powstałą przewlekłość postępowania. Z ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że wysokość sumy pieniężnej musi być proporcjonalna do wielkości zwłoki. Należy także uwzględnić okoliczność, że suma pieniężna zasądzana w związku ze stwierdzoną przewlekłością nie ma na celu wyrównania szkody powstałej na skutek przewlekłości, ale ma stanowić swego rodzaju rekompensatę za zwłokę w rozpoznaniu sprawy. Jak wskazuje się w orzecznictwie przyznanie „odpowiedniej sumy pieniężnej” na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze

na przewlekłość postępowania pełni także rolę sankcji dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości (postanowienia Sądu Najwyższego z: 2 marca 2016 r., III SPP 45/16; 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15).

W niniejszej sprawie postępowanie zainicjowane pozwem skarżącej wniesionym 12 listopada 2020 r. toczy się ponad 4 lata i nie zostało prawomocnie zakończone. Przewlekłość postępowania wystąpiła na jednym z jego etapów – w postępowaniu odwoławczym – i trwa ponad 24 miesiące – na dzień rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Kwota zasądzana na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania musi obejmować kwotę 500 zł za każdy zakończony rok postępowania niezależnie, czy w określonej fazie miała miejsce przewlekłość, czy też nie, przy czym musi być równa co najmniej 2000 zł. Sąd może przyznać sumę pieniężną wyższą niż 500 złotych za każdy rok trwania postępowania, jeżeli sprawa ma szczególne znaczenie dla skarżącego, który swoją postawą nie przyczynił się w sposób zawiniony do wydłużenia czasu trwania postępowania. Sąd Najwyższy uznał, że na rzecz skarżącej należy zasądzić kwotę 2500 zł w związku ze stwierdzeniem przewlekłości w sprawie za okres od 12 listopada 2020 r. do 18 grudnia 2024 r., a w pozostałym zakresie żądanie skargi oddalił. Wysokość tej kwoty jest proporcjonalna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżącej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05).

Kwota 3500 zł stanowi z jednej strony wystarczającą rekompensatę dla skarżącej w związku ze stwierdzeniem przewlekłości w sprawie, z drugiej zaś stanowi sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości. Trzeba jeszcze zwrócić uwagę na wskazane w art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, czynniki rzutujące na kwestię przewlekłości postępowania oraz rekompensaty związanej z jej stwierdzeniem: stopień faktycznej i prawnej zawichości sprawy, znaczenie dla strony, która wniosła skargę oraz zachowanie się strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania. Sprawa, której skarga dotyczy ma dla skarżącej znaczenie z uwagi na jej przedmiot (kredyt frankowy). Należy jeszcze wskazać, że zachowanie skarżącej w żaden sposób nie przyczyniło się do przedłużenia postępowania. Wynikający z ustawy obowiązek uwzględniania przez sąd okoliczności,

że sprawa ma istotne znaczenie dla strony, która wniosła skargę na przewlekłość i nie jest zawiła znajduje potwierdzenie w orzecnictwie.

W tych okolicznościach Sąd Najwyższy zgodnie z art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania orzekł, co do przyznania kwoty zadośćuczynienia jak w pkt. 2 sentencji postanowienia.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, zwrócono skarżącej opłatę od skargi w wysokości 200 zł, o czym orzekł w pkt. 3 sentencji postanowienia.

Na podstawie art. 98 § 1, 1<sup>1</sup> i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c. w zw. z art. 398<sup>21</sup> k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1935) Sąd Najwyższy zasądził od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Poznaniu na rzecz skarżącej kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania wraz z należnymi odsetkami, o czym orzekł w pkt 4 sentencji postanowienia.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

Elżbieta Karska      Tomasz Demendecki      Mirosław Sadowski

[SOP]

[a.ł]